

2026-01-15

Socialdepartementet

S2025/01618

s.remissvar@regeringskansliet.ses.hc@regeringskansliet.se

Politiska Avdelningen

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO):s Remissyttrande över Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol (S2025/01618)

1 Om Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO)

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO) är Sveriges största sociala rörelse för att fler ska leva ett liv fritt från alkohol och andra droger. Tillsammans med våra barn- och ungdomsverksamheter har vi 35 000 medlemmar engagerade i lokalföreningar över hela landet. Genom våra verksamheter och vårt påverkansarbete vill vi minska skadorna av alkohol och droger och inspirera till en drogfri livsstil.

Under 2025 har IOGT-NTO, Ungdomens Nykterhetsförbund (UNF) och Junis gått samman och bildat organisationen Movendi Sverige.

2 Sammanfattning av remissvar

Movendi Sverige avstyrker i sin helhet Förenklingsrådets förslag i utredningen *Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol* (FR 2025–17). Förslaget innebär att 8 kap. 15 § alkohollagen upphävs och att kravet på eget kök i anslutning till serveringslokalen samt krav på lagad eller på annat sätt tillredd mat tas bort, både för stadigvarande och tillfälliga serveringstillstånd. Movendi Sverige är starkt kritiska till att upphäva den delen av alkohollagen av flera skäl.

- Mat- och kökskravet fyller en viktig folkhälsofunktion och har redan nyligen utretts av statlig utredare i *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas* (SOU 2024:23), där slutsatsen var att kraven ska behållas av folkhälsoskäl, då de minskar berusningsdrickande, oordning och alkoholkonsumtion. Den slutsatsen bör inte omprövas på grundval av en förenklingsutredning med ett helt annat fokus.
- Utredningen saknar helt ett folkhälsoperspektiv vilket förstärks av att förenklingsrådet har ett näringspolitiskt förenklingsuppdrag, inte ett folkhälsouppdrag. Matkravets funktion är att minska alkoholens skadeverkningar och behöver i första hand utvärderas från det perspektivet framför en ensidig företagsekonomisk analys.
- Ett slopande av matkravet försvårar tillsynen och riskerar att leda till fler verksamheter som i praktiken renodlas till barer, med högre berusningsnivåer, mer oordning och ökade alkoholrelaterade skador. Detta står i direkt motsättning till alkohollagens syfte.

Movendi Sverige anser att regeringen bör värna en alkoholpolitik som långsiktigt syftar till att fler människor mår bättre och känner sig tryggare i våra stadsmiljöer i stället för att bedriva kortsiktig symbolpolitik. Därför uppmanar vi regeringen att avslå förslaget om att avskaffa mat- och kökskravet och istället lägga fram en lagförändring i linje med slutsatserna i *En trygg uppväxt*.

3 Alkohollagen som skyddslagstiftning

Alkohol är inte vilken vara som helst, utan orsakar årligen enorma sociala och ekonomiska skador på 103 miljarder kronor, både samhälle och individ. Vårt främsta skydd för att minska dessa skadeverkningar är en alkoholpolitik. Det är också anledningen till att alkohollagen (2010:1622) är en skyddslagstiftning från början, för att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, vilket också framgår i Förenklingsrådets egen genomgång av gällande rätt.¹

Att alkohollagen är en skyddslagstiftning innebär att enskilda ekonomiska intressen inte ska ges företräde framför behovet av att skydda människor från alkoholens skadeverkningar. Movendi Sverige anser att samma principer som gäller enligt artikel 5.3 i WHO:s tobakskonvention (att politiken ska skyddas från industrins kommersiella intressen) bör tillämpas analogt på alkoholområdet, eftersom alkohol – liksom tobak och nikotinprodukter – är en hälsofarlig och beroendeframkallande vara som orsakar omfattande samhällskostnader.

Att låta ett förenklingsorgan med enda fokus att underlätta för företag genom att minska företagens regelkostnader utvärdera folkhälsopolitiska bedömningar riskerar att förskjuta balansen i alkoholpolitiken bort från lagstiftningens syfte och medföra ökade alkoholskador.

4 Frågan är nyligen utredd

Under 2024 presenterades utredningen *En trygg uppväxt* (SOU: 2024:23) som hade till uppdrag att se över en rad olika frågor inom ANDTS området och hur det påverkar barn. Utredningen lämnade flertalet olika förslag på stärkt lagstiftning som ämnade att skydda barn i större utsträckning. Inom ramen för alkoholpolitiken och den nu remitterade frågan lämnar utredningen ett mindre justeringsförslag i alkohollagen som ämnade att närmare förtydliga kraven som omges av matserveringskravet. Utredningen lämnade dessutom mindre justeringsförslag inom ramen för cateringverksamhet för att förtydliga lagstiftningen på det området också.

Förenklingsrådets egen genomgång av frågan redovisar att *En trygg uppväxt* föreslog att mat- och kökskravet skulle kvarstå, att flera folkhälsoaktörer – däribland Cancerfonden, IOGT-NTO, SAD, SLAN, och STAD – ställde sig bakom detta, och att det inte framkommit skäl att slopa kraven. Förenklingsrådet konstaterar samtidigt att flera näringslivsorganisationer, som Visita, Företagarna och branschorganisationer inom dryckesindustrin vill gå betydligt längre och avskaffa eller kraftigt luckra upp matkravet.

¹ Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, sidan 10.

Att nu föreslå ett fullständigt avskaffande av mat- och kökskravet innebär i praktiken att regeringen väljer att gå på linjen från de aktörer som tjänar pengar på ökad alkoholförsäljning. Vidare har redan regeringens egen utredning *En trygg uppväxt*, som nyligen konstaterade positiva folkhälsoeffekter av kraven, i praktiken skrivs över utan att nya folkhälsodata presenterats. Samtidigt som Folkhälsomyndighetens bedömning som expertmyndighet åsidosätts till förmån för ett förenklingsuppdrag med helt annan målbild.

Movendi Sverige anser att det är orimligt att låta en färsk, omfattande och folkhälsoinriktad statlig utredning ersättas av en branschdriven förenklingsanalys utan motsvarande bredd som en statlig utredning. Slutsatsen från *En trygg uppväxt* bör vara grunden för hur matkravet här utvärderas då den utredningen både har varit mer omfattande och vägt in fler perspektiv än den nu presenterade utvärderingen av förenklingsrådet.

4.1 Folkhälsomyndighetens tidigare bedömning

Folkhälsomyndigheten, som är Sveriges expertmyndighet på folkhälsa, har i sitt remissvar över *En trygg uppväxt* tydligt ställt sig bakom att kopplingen mellan mat och alkoholservering ska kvarstå. Vidare har Folkhälsomyndigheten också understrukt att mat- och kökskravet är ett viktigt led i svensk alkoholpolitik som har ett fokus på att begränsa skadorna genom begränsad tillgång till alkohol. Myndigheten bedömde tidigare att kökskravet också säkerställer att verksamheten uppnår en viss standard och erbjuder en verksamhet som är bredare än att enbart servera alkohol.

Folkhälsomyndigheten hänvisar dessutom till en egen kunskapsöversikt som visar att samtidig konsumtion av mat minskar berusningsgrad och akuta alkoholskador. Detta är ett centralt folkhälsoperspektiv som helt saknas i Förenklingsrådets sammanvägning.

5 Brister i den genomförda utredningen

Förenklingsrådets uppdrag är uttryckligen inriktat på att minska företagens kostnader för regelefterlevnad och stärka konkurrenskraften, med fokus på regelförenkling. Rådet slår själv fast att syftet är att pröva om alternativ utformning av regelverk kan minska kostnaderna för företagen och öka lönsamheten.

Detta innebär att utgångspunkten är näringspolitisk, inte folkhälsoinriktad. Förenklingsrådet, som har genomfört utredningen, saknar helt den kompetens som behövs inom folkhälsa.

Movendi Sverige ser flera centrala brister i Förenklingsrådets utredning:

1. **Felaktig nivå för omprövning av en folkhälsobedömning** Frågan om mat- och kökskravet utreddes nyligen av regeringens egen särskilda utredare, med ett brett folkhälsoperspektiv. Att låta ett förenklingsorgan utan folkhälsokompetens ompröva denna bedömning innebär en förskjutning av problemformuleringen: från folkhälsa och barns uppväxtvillkor till en fråga om branschens kostnader.
2. **Obalanserad kunskapsinhämtning** Förenklingsrådet anger att man fört dialog med företag, branschorganisationer och berörda myndigheter. Tyngdpunkten ligger

dock tydligt på näringslivets perspektiv, medan folkhälsoperspektivet främst behandlas som ett "skyddsintresse" som inte får äventyras "på ett otillbörligt sätt". Se exempelvis kapitel 6.12 om förslaget genomförbarhet.

3. **Otillräcklig konsekvensanalys för folkhälsan och ekonomin** I sammanfattningen konstaterar Förenklingsrådet att risker och skadeverkningar bedöms vara "begränsade och hanterbara" inom ramen för övriga regler i alkohollagen, men någon kvantitativ folkhälsoanalys eller systematisk genomgång av effekter på konsumtion, oordning och skador presenteras inte. Det går därför inte att härleda varför utredningen landar i denna bedömning.
4. **Underskattning av kumulativa effekter** Samtidigt som rådet refererar till att små förändringar i en restriktiv alkoholpolitik på sikt kan få effekt, väljer man att bortse från denna risk i sin sammanvägning. Dessutom underskattas effekterna kraftigt genomgående i utredningen.

Därmed anser Movendi Sverige att Förenklingsrådets analys inte lever upp till de krav på bredd, oberoende och folkhälsofokus som måste gälla när en central skyddsregel i alkohollagen omprövas. Vidare anser Movendi Sverige att det är oacceptabelt att regeringen rakt av har tagit Förenklingsrådets utredning som sin egen och lägger fram det för remiss.

6 Vems problem löser förslaget?

Alkohollagen är till för att skydda samhället och människor från alkoholens skadeverkningar och är den naturliga utgångspunkten i all alkoholpolitik. Dock i den presenterade promemorian är det tydligt att lagen behöver ses över då den uppskattas innebära omfattande kostnader och begränsningar för restaurangbranschen och att ett avskaffande ger stora kostnadsbesparingar samt ökad flexibilitet i lokalernas utformning.

Det saknas dock helt ett perspektiv av hur mycket samhället tjänar på dagens lagstiftning. En minskad tillgång på alkohol leder till minskad konsumtion och minskade skador. Det gör att färre drabbas av alkoholrelaterade sjukdomar, att mindre produktionsbortfall sker i andra sektorer och att vi får en ökad trygghet. Förenklingsrådets utvärdering är på så sätt mycket limiterad till ett specifikt särintresse i stället för att utvärdera ett helhetsperspektiv.

Movendi Sveriges bedömning är att frågeställningen som förenklingsrådet ställer inte är något problem som behöver lösas. Det finns en anledning till att den svenska alkoholpolitiken ser ut som det gör. Det ska inte vara enkelt att driva en verksamhet som säljer alkohol utan den ska omges av tydliga krav på krögare och restauranger att upprätthålla en hög standard på verksamheten.

Movendi Sverige anser att det vore bättre att istället fokusera på att hantera de höga samhällskostnader som alkoholrelaterade skador medför, däribland hitta metoder för att hantera den redan stora otryggheten och våld som finns i dagens stadsmiljö och som förstärks av alkohol.

7 Avslutning

Movendi Sverige vill avslutningsvis framhålla följande:

- Mat- och kökskravet är en central del av en medmänsklig, kunskapsbaserad alkoholpolitik och har nyligen utretts och befunnits vara motiverat ur folkhälsosynpunkt i *En trygg uppväxt*.
- Folkhälsomyndigheten, som expertmyndighet, har tydligt rekommenderat att både mat- och kökskrav ska behållas.
- Förenklingsrådet har ett snävt näringspolitiskt förenklingsuppdrag och saknar folkhälsomandat och folkhälsokompetens – det är därför fel nivå att ompröva en nyss avslutad folkhälsoutredning på.
- Ett avskaffande av mat- och kökskravet kommer att försvåra tillsynen, öka antalet rena dryckesmiljöer och sannolikt bidra till ökad alkoholkonsumtion och fler alkoholrelaterade skador.

Mot denna bakgrund uppmanar Movendi Sverige regeringen att:

1. Avvisa förslaget att upphäva 8 kap. 15 § alkohollagen och att ta bort kravet på matservering och eget kök.
2. I stället utgå från slutsatserna i *En trygg uppväxt* vid fortsatt beredning av frågan.
3. Säkerställa att framtida förändringar av alkohollagen sker inom ramen för utredningar och processer där folkhälsan och hållbarhet, inte regelförenkling för företagen, är den primära utgångspunkten

I arbetet med remissvar har förbundsordförande Kristina Sperkova fattat beslutet. Politisk sekreterare Ponthus Jessmor har varit föredragande. I den slutläggande handläggningen har även Politisk chef Emil Juslin deltagit.

Movendi Sverige (tidigare IOGT-NTO)
Stockholm 2026-01-15

Kristina Sperkova
Förbundsordförande